
Bekering

Nagenoeg alles dat we van Brams kinderjaren weten, berust op overlevering van derden. Er resteert slechts één eigenhandige aantekening: een ineengevouwen stuk papier waarin de herinnering aan zijn bekering is vastgelegd. In de late avond van 10 oktober 1848 kreeg hij berouw van 'het kwaad' dat hij had bedreven. Hij 'bekeerde' zich en nam een vast besluit het kwade te mijden en het goede na te streven. Het feit dat Kuyper dit *mémorial* levenslang zorgvuldig heeft bewaard, is veelzeggend. Voor hemzelf is dit blijkbaar het moment van zijn bekering geweest; nimmer zullen latere emotionele wendingen in zijn bestaan door hem als 'bekering' worden (aan)geduid, laat staan – zoals onlangs is gedaan door zijn biograaf J. Koch – als 'wedergeboorte'. De gehele verwoording van de beslissende gebeurtenis getuigt van gematigd-orthodoxe vroomheid, de ondertekening 'Ik Abraham Kuyper J.Fzoon' van vroege zelfbewustheid. Dit is tevens de eerste keer dat Bram zijn naam niet spelt als die van zijn vader – Kuijper –, maar zich presenteert met die waarmee hij later bekend zal worden. De opdracht van het stuk – 'Aan de Vorst der vorsten uit een nedrig hart' – is vanwege de daarin besloten politieke dimensie en ook het tijdstip merkwaardig. Nog geen maand na Brams bekering werd Thorbeckes grondwet afgekondigd, die van geweldige betekenis zou blijken te zijn voor de hele Nederlandse samenleving, in het bijzonder ook voor de verhouding tussen kerk en staat. In de coulissen stond toen reeds dat hoogbegaafde kind, dat voorgoed zijn leven aan die Ander had gewijd en in dienst van deze Vorst alle mogelijkheden van de liberale grondwet zou uitbuiten.

Op weg met wetenschap en kerk

Ruim een half jaar na zijn bekering vertrok Bram met het gezin naar Leiden, de plaats waar hij op eigen wieken zou leren drijven. Zijn ouders zonden hem naar het stedelijk gymnasium, waar door veelal gepromoveerde leraren een breed vakkenpakket werd verzorgd. Het onderwijs bleek aan de opgroeiende knaap besteed. Na een jaar van aanpassing sloot hij de drie volgende cursusjaren af als *primus* van zijn klas; bij het eindexamen eindigde hij als tweede van de vier die toen de school verlieten. Voorzover er in deze tijd vriendschappen met andere scholieren werden gesloten, waren die kortstondig. Daarentegen dankte Kuyper aan de school wel zijn bekendheid met een aantal geleerden van formaat, mannen die hem, nadat zij hoogleraar, bibliothecaris dan wel archivaris waren geworden, ook in zijn latere loopbaan zouden inspireren en ondersteunen. Aan de universiteit, waar hij zich in 1855 liet inschrijven, besteedde Kuyper eerst drie jaren – één meer dan voorgeschreven – aan de humaniora; april 1858 werd hij *summa*